

Branko Bešlin, *Eugenije Savojski i njegovo doba*, Matica srpska, Novi Sad 2014., 655 str.

Knjiga *Eugenije Savojski i njegovo doba* Branka Bešlina, profesora Opće povijesti novoga vijeka na katedri za povijest na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu u izdanju Matice srpske, čiji je profesor također član, predstavlja ambiciozni pothvat i doprinos povijesnoj znanosti na ovim prostorima. Djelo je monografija biografskog karaktera koja opisuje najznačajnija povijesna zbivanja druge polovice XVII. i prve polovice XVIII. stoljeća u Europi prateći život znamenitog vojskovođe Eugena Savojskog.

Knjiga je podijeljena na šest poglavlja kojima prethode autorova uvodna razmatranja. Sadrži rezime na engleskom i njemačkom jeziku, izvore i literaturu, registre ličnosti i geografskih pojmova koje su sačinili Vladimir M. Nikolić i Branislav Popović. Glavni i odgovorni urednik izdanja je prof. dr. Ljubomirka Krkljuš, a recenzenti su

prof. dr. Vojin S. Dabić i prof. dr. Zoltan Đere. Nastala je kao rezultat rada na projektu „Istorija Karlovačke mitropolije od kraja XVII do kraja XVIII veka“. Grafički (tehnički) je jako dobro urađena. Na tvrdim koricama bordo boje veličine 20 x 14 cm nalaze se dvije slike u boji: čuvena slika Franca (Ferenca) Ajzenhuta, *Bitka kod Sente*, koja se nalazi u Svečanoj dvorani Skupštine grada Sombora i slika Jakoba van Schupena iz dvorca Belvedere, *Eugenije Savojski*. Izdanje je također opremljeno s više ilustracija uglavnom u koloru koje slijede nakon pojedinih glava. Na njima su pretežito povijesne osobe, bitke i njihovi planovi koji se spominju u djelu.

U uvodnim razmatranjima Bešlin kratko predstavlja princa Eugena i njegov značaj kao povijesne osobe, a također potanko govori i o najznačajnijim bibliografskim jedinicama koje su do sada napisane o znamenitom princu. Poseban je osvrt dan na kapitalna višetomna biografska djela o Eugenu Savojskom u Europi i svijetu, s navođenjem i nekih manje poznatih. Ovaj dio završava objašnjenjem o pisanju osobnih imena i zemljopisnih pojmova u radu, na primjer iznosi zašto je u djelu koristio oblik osobnog imena Evgenije, a ne Eugen.

Prvo poglavlje nosi naziv „Veliki kralj i mali opat“, a kronološki obuhvaća razdoblje od 1663. do 1683. godine. Opisuje podrijetlo Savojske obitelji, napose roditelja princa Eugena, rođenje, djetinjstvo, mladenaštvo i izbor zvanja princa. Također opisuje prilike u Europi, a najviše francuski dvor čuvenog „kralja Sunca“ Luja XIV. u čijem je ozračju Eugen i odrastao. Poseban osvrt je dan na vojske i ratovanja u Europi u drugoj polovici XVII. stoljeća. Sam na-

slov aludira na Luja XIV. i Eugena Savojskog čiji je nadimak bio mali opat ili mali kapuciner.

Drugo poglavlje naslovljeno „Na istoku (1683-1688)“ obuhvaća događaje iz prve faze Velikog Bečkog rata od opsade Beča 1683. do oslobođenja Beograda 1688. Poglavlje donosi svojevrsan osvrt na geopolitičku situaciju ondašnje jugoistočne Europe koja je predstavljala zonu interesa dviju velikih ondašnjih imperija: Osmanskog carstva i Habsburške monarhije. Opisan je početak blistave vojničke i časničke karijere, jedne od najvećih u novovjekovnoj povijesti, princa Eugena, njegovo „vatreno krštenje“ na zidinama Beča, njegove prve bitke i ranjavanje. Također veliki doprinos ovog dijela knjige je prikaz srpske povijesti i njezinih znamenitih ličnosti u tim godinama, napose patrijarha Arsenija III. Černojevića, predvoditelja najveće seobe u povijesti Srba iz 1690. i grofa Đorđa Brankovića.

Treće poglavlje naslovljeno „Između Sunca i polumeseca (1689-1697/99)“ govori o prilikama u Europi i ratovanju Savojskog na dvije fronte u posljednjem desetljeću XVII. stoljeća u službi Habsburške monarhije i dinastije. S jedne strane, na zapadu mu je protivnik moćna Francuska predvođena Lujem XIV. što simbolizira sunce, dok su mu na jugoistoku protivnici Osmanlije čiji je simbol polumjesec. Poglavlje završava opisom čuvene Senčanske bitke 1697. godine koja predstavlja jednu od najvećih Eugenovih pobjeda, kao i iznošenjem činjenica o Karlovačkom miru koji je promijenio povijest ovih prostora na koncu XVII. stoljeća.

Četvrto poglavlje nosi naziv „Rat za špansko nasleđe (1701-1714)“, a u njemu Bešlin u maniru vrsnog poznavatelja

povijesnih prilika XVIII. stoljeća i velikog erudite prikazuje složene i zamršene prilike europske diplomacije, dvorova, bitaka i ratova, vodeći čitatelja s bojišta na bojište, a ne gubeći glavnu nit svoga pripovijedanja, osobu princa Eugena i njegovo sudjelovanje i ulogu u spomenutim događajima. Jedan od najzanimljivijih dijelova ovoga poglavlja je opis prijateljstva dvojice velikih vojskovođa onoga doba: princa Eugena i engleskog vojskovođe Marlborougha.

Peto poglavlje autor je nazvao „Ponovo na istoku (1716-1718)“, a sadržajem obuhvaća prilike i događaje tzv. „Varadinskog rata“, rata između Habsburške monarhije i Mletačke Republike na jednoj strani protiv Osmanskog carstva na drugoj strani, koji je započeo na ovim vojvođanskim prostorima, čuvenom bitkom i pobjedom princa Eugena kod Petrovaradina 5. kolovoza 1716. čiji jubilej – tristogodišnjicu proslavljamo i obilježavamo ove godine. Osim ove slavne bitke autor opisuje oslobađanje Temišvara i Beograda od Osmanlija kao i poznati Požarevački mir 1718. godine kojim je ovaj rat okončan, a Habsburška monarhija je proširila svoj teritorij dolazeći u posjed Banata, sjeverne Srbije i bosanske Posavine.

Šesto poglavlje je posvećeno poznim godinama života Savojskog, praktično opisuje posljednja dva desetljeća njegova života i europskih prilika, a nosi naziv „Državnik, graditelj, poklonik umetnosti i nauke (1718-1736)“. Ovo poglavlje više opisuje ostala područja Eugenova života, osim njegove vojničke i časničke karijere, napose princa kao kulturnog djelatnika i velikog mecenu, njegova brojna imanja, među kojima je svakako najpoznatiji znameniti dvorac Belvedere. Na samom kraju Bešlin opi-

suje smrt Savojskog 1736. godine, kao i njegov pogreb i nasljeđe.

Ovo djelo vjerojatno predstavlja najznačajniji rad o princu Eugenu i razdoblju u kome je živio na prostoru ex Jugoslavije, znalački je urađeno po svim postulatima povijesne znanosti, sadrži znanstveno-kritički aparat koji je sadržajan, ali ne i preobiman, tako da se bez većih poteškoća može pratiti autorovo izlaganje. Stil pisanja je jednostavan i lijep, jezgrovit i precizan, što pridonosi da izlaganje u knjizi bez poteškoća mogu razumjeti i ljudi koji nisu povjesničari, a imaju širu opću naobrazbu. Knjigu preporučam svim znanstveno-obrazovnim ustanovama, povjesničarima ovog razdoblja, ali i ljudima koji vole dobru knjigu, a zanima ih i povijest ovog podneblja i naroda koji ovdje žive.

Dominik Deman

Dani Balinta Vujkova – dani hrvatske knjige i riječi : zbornik radova sa znanstvenih skupova 2013.-2014., ur. Katarina Čeliković, Hrvatska čitaonica, Subotica, 2014., 390 str.

Zbornik radova koji objedinjuje radove izlaganja na *Danima Balinta Vujkova – danima hrvatske knjige i riječi* 2013. i 2014. godine veoma je značajan za održavanje kontinuiteta postanka i opstanka hrvatske pisane riječi na prostoru Vojvodine i šire. Zbornik je izašao u nakladi Hrvatske čitaonice iz Subotice 2014. godine, a uredila ga je Katarina Čeliković, koja je i idejni tvorac i organizator Dana Balinta Vujkova.

Prvi dio zbornika posvećen je radovima s XII. Dana Balinta Vujkova, održanih 2013. godine. Tekstovi koji otvaraju Zbornik tiču se mikrostruk-

turiranog modela metodičke interpretacije teksta narodne književnosti iz sakupljačkog opusa Balinta Vujkova. Istoimeni tekst djelo je Ante Bežena, Vesne Budinski i Martine Kolar Bilege s Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Polazeći od toga da je „književno djelo jezična umjetnina koja pobuđuje estetske doživljaje i razmišljanja“, propituje se način na koji učenik sudjeluje u interpretaciji djela zajedno s učiteljem. Na primjeru pripovijetke Balinta Vujkova *Mladi zdravi, vridni ko mravi* učenici razvijaju jezične kompetencije, upoznaju se s govorom bunjevačkih Hrvata u Bačkoj te se kroz obradu ove pripovijetke ostvaruju i obrazovno-funkcionalne zadaće nastavnoga sata.

Na prethodni tekst nadovezuje se tekst istih autora pod naslovom „Recepcija teksta na novoštokavskoj ikavici (govoru bunjevačkih Hrvata u Bačkoj) kod učenika štokavaca i kajkavaca u Hrvatskoj“.

Sljedeća velika tema u Zborniku je 100. obljetnica rođenja svećenika i pjesnika Alekse Kokića. Lajčo Perušić ukazuje na tendencijsko pjesništvo Alekse Kokića koje želi čitatelja potaknuti na promišljanje o vrijednostima vjere i domoljublja. To su temeljne vrijednosti za koje se Kokić bori i koje želi usaditi i čitatelju, služeći se svojim duhovnim i literarnim snagama. Duhovnom lirikom Alekse Kokića bavi se Željka Zelić, koja je 2013. godine i priredila sabrane pjesme Alekse Kokića u knjizi *U sjenama ravnice*. Ističući vrijednost Kokićeve duhovne lirike, ona predstavlja njegovo pjesništvo koje u prvi plan stavlja Krista, a prateći elementi su salaši, klasovi, njive i Kokićevi „ljudi nizine“. Miroslav Stantić piše o uglazbljenim stihovima Alekse Kokića, a Katarina Čeliković otkriva i